

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА
ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських і практичних занять*

**(для здобувачів першого рівня вищої освіти
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»)**

Дніпро
2021

Рецензенти:

Крушельницька Т. А., професор кафедри державного управління та місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», доктор наук з державного управління, професор;

Матвєєва О.Ю., доцент кафедри державного управління та місцевого самоврядування НТУ «Дніпровська політехніка», кандидат наук з державного управління, доцент

Регіональне управління: методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять (для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування») / уклад. Шевченко С.О., Мунько А.Ю. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 56 с.

Укладачі:

Шевченко С. О., завідувач кафедри управління та адміністрування навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України;

Мунько А. Ю., доцент кафедри управління та адміністрування навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат наук з державного управління.

Методичні рекомендації для підготовки до семінарських і практичних занять з тем, передбачених навчальним планом з дисципліни «Регіональне управління».

Для здобувачів першого рівня вищої освіти зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування» та викладачів закладів вищої освіти.

Надруковано в авторській редакції.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	5
ТЕМА 2. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	8
ТЕМА 3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ	13
ТЕМА 4. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	16
ТЕМА 5. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ	23
ТЕМА 6. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ	28
ТЕМА 7. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ	31
«ОКСФОРДСЬКІ ДЕБАТИ» ПРО СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021 – 2027 РОКИ	37
ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»	42
ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»	43
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»	51

ВСТУП

Метою навчальної дисципліни «Регіональне управління» є формування у студентів сучасного мислення та спеціальних знань у галузі управління на національному та регіональному рівнях; набуття умінь та формування компетенцій, необхідних для виконання функцій та реалізацій повноважень органів державної влади та місцевого самоврядування на регіональному рівні.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Регіональне управління» є:

- здійснення аналізу сучасних вітчизняних і зарубіжних теоретико-методичних підходів до публічного управління на регіональному рівні;
- визначення системи регіонального управління та змісту її основних складових;
- визначення та обґрунтування основних функцій регіонального управління;
- формування фінансової основи регіонального управління;
- формування теоретико-методичного забезпечення формування концепції, стратегії та програм економічного та соціального розвитку регіонів.

Вивчення дисципліни «Регіональне управління» має міждисциплінарний характер, що інтегрує відповідно до предмету знання з державного управління та інших освітніх і наукових галузей: філософських, історичних, соціологічних, психологічних, юридичних.

За результатами вивчення навчальної дисципліни «Регіональне управління» здобувачі повинні

знати:

- теоретико-методологічні засади формування державної політики регіонального розвитку;
- закономірності управління на регіональному рівні;
- особливості державного управління в різних сферах суспільного розвитку та на різних рівнях;
- законодавчі та нормативно-правові засади діяльності центральних та регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

вміти :

- аналізувати соціально-економічні процеси на рівні регіонів, визначати цілі та пріоритетні напрями діяльності;
- розробляти концептуальні засади реформування системи регіонального управління;
- формувати напрями вдосконалення управління регіональним розвитком.

ТЕМА 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Зміст теми

Регіон як об'єкт та суб'єкт управління. Місце регіонального управління у системі державного управління. Дефініція, цілі та функції регіонального управління. Система регіонального управління. Методологія державно-управлінської діяльності на регіональному рівні.

Регіон – адміністративно-територіальна одиниця субнаціонального рівня, утворена в законодавчому порядку з урахуванням історичних, політичних, соціальних і культурних особливостей з метою здійснення державної політики та реалізації спільних інтересів населення, що забезпечується діяльністю територіальних органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Регіон є багатофункціональною системою, яка створюється шляхом синтезу політичних, екологічних, соціальних, економічних, психологічних та інших сфер життєдіяльності населення. Основні положення щодо визначення регіону: є територіальним утворенням, яке сформовано у законодавчому порядку на рівні, що є безпосередньо нижчим після загальнодержавного, та наділене політичним самоврядуванням; визнається національною конституцією або законом, які гарантують його автономію, самобутність, владні повноваження та організаційний устрій; має власну конституцію, статут автономії або інший закон, який є частиною загально державної правової системи на найвищому рівні; в одній державі можуть бути регіони з різним статусом, який може бути змінений лише за узгодженням з регіоном; формує і фінансує свою адміністрацію та встановлює свою представницьку символіку; розмежування повноважень між державою та регіонами встановлюється національною конституцією або законодавством у відповідності до принципів політичної децентралізації та субсидіарності¹.

В українському законодавстві чітко проглядається суто територіальний підхід до визначення регіону. **Регіон – територія АР Крим, області, міст Києва та Севастополя. Макрорегіон** – частина території України у складі декількох регіонів чи їх частин, об'єднаних за спільними ознаками, яким притаманні спільні проблеми розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території програми регіонального розвитку. **Мікрорегіон** – частина території регіону, що характеризується територіальною цілісністю та особливостями розвитку, в межах якої реалізуються спеціальні для цієї території проекти регіонального розвитку. **Регіональний розвиток** – процес соціальних, економічних, екологічних, гуманітарних та інших позитивних змін у регіонах².

¹ Амосов О. Ю., Ігнатенко О. С. Територіальне управління. Харків: Магістр, 2011. 408 с.

² Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156>.

План

1. Нормативно-правова основа регіонального управління в Україні.
2. Система адміністративно-територіального устрою України
3. Сутність регіонального розвитку.

Основні поняття, терміни та категорії: управління; держава; суспільний розвиток; регіон; державне управління; регіональне управління; цілі державного управління; завдання державного управління; цілі регіонального управління; завдання регіонального управління.

Завдання для самостійної роботи:

1. Роль різних гілок влади у процесі регіонального управління.
2. Реформування територіальної організації влади в Україні.
3. Регіонально-адміністративний менеджмент.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Регіон – це:
 - а) територія у межах адміністративних кордонів країни, що характеризується комплексністю, цілісністю в спеціалізації і керованістю;
 - б) певна частина народногосподарського комплексу країни, що відрізняється географічними умовами та володіє чіткими кордонами;
 - в) досить велика територія, що утворює головні підрозділи континентів;
 - г) усі визначення правильні.
2. Територія адміністративної області, що являє собою сукупність певної кількості адміністративних районів – це:
 - а) мікрорегіон;
 - б) мезорегіон;
 - в) макрорегіон;
 - г) мегарегіон.
3. Регіони, за станом розвитку яких зберігається тенденція зростання територіальної концентрації виробничого потенціалу – це:
 - а) високо урбанізовані;
 - б) індустріально розвинуті;
 - в) соціально-економічні;
 - г) сільськогосподарські.

4. Адміністративно-територіальний устрій – це:

- а) поділ території держави на систему територіальних одиниць різного рівня, відповідно до яких утворюються місцеві органи державної влади та управління;
- б) компактна частина єдиної території України, що є просторовою основою для організації і діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування;
- в) розділення території країни, в результаті неефективного функціонування інституту місцевого самоврядування;
- г) поділ території держави з врахуванням інтересів національних меншин шляхом виділення їм окремої території.

5. Мета адміністративно-територіальної реформи в Україні:

- а) надання більших повноважень органам місцевого самоврядування (децентралізації) і зміні адміністративно-територіального поділу;
- б) адміністративно-територіальні перетворення;
- в) соціально-економічний розвиток регіонів країни;
- г) знищення кожної територіальної громади держави.

6. Запровадження укрупнених адміністративно-територіальних одиниць – це:

- а) регіоналізація;
- б) урбанізація;
- в) стратифікація;
- г) модернізація.

7. Територія адміністративної області, що являє собою сукупність певної кількості адміністративних районів – це:

- а) мікрорегіон;
- б) мезорегіон;
- в) макрорегіон;
- г) мегарегіон.

8. Регіональне управління – це:

- а) вид управлінської діяльності по плануванню та регулюванню соціально-економічних процесів на території регіонів, які характеризуються не лише територіальною єдністю, а поєднанням соціальних і економічних процесів, сукупністю умов відтворювальної діяльності;
- б) координація місцевих органів управління відтворювальних процесів в регіоні з метою досягнення їх збалансованого розвитку;
- в) невід’ємна складова політики держави, спрямована на організацію території країни відповідно до державної стратегії розвитку;
- г) поєднанням соціальних і економічних процесів.

ТЕМА 2. ОРГАНИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ УКРАЇНИ В СИСТЕМІ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Зміст теми

Конституційні основи функціонування системи органів влади в Україні. Центральні органи виконавчої влади в Україні та їх територіальні структурні підрозділи. Місцеві органи виконавчої влади. Обласні державні адміністрації. Місцеве самоврядування та його роль у регіональному управлінні. Обласні ради. Відносини органів публічної влади в системі регіонального управління.

Кабінет Міністрів України у сфері державної регіональної політики забезпечує: розроблення та виконання загальнодержавних програм, спрямованих на розвиток регіонів; затвердження Державної стратегії регіонального розвитку України, плану заходів з її реалізації; розроблення та укладення в установленому порядку угод щодо регіонального розвитку; визначення порядку підготовки, оцінки та відбору програм і проектів, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, та порядку використання зазначених коштів; затвердження переліку програм і проектів регіонального розвитку, реалізація яких здійснюється за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку; визначення порядку розроблення і погодження Державної стратегії регіонального розвитку України та плану заходів з її реалізації, а також регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; визначення порядку координації дій органів виконавчої влади із забезпечення формування та реалізації державної регіональної політики; затвердження порядку і методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики та переліку індикаторів такого моніторингу; спрямування і координацію діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо формування та реалізації державної регіональної політики; розгляд звітів про проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики; здійснення інших повноважень у сфері регіональної політики, визначених Конституцією та законами України. До повноважень **центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики**, належать: підготовка та внесення в установленому порядку проектів нормативно-правових актів з питань державної регіональної політики; підготовка та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України пропозицій щодо узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування під час розроблення та виконання документів, що стосуються забезпечення формування та реалізації

державної регіональної політики, проведення моніторингу та оцінки результативності виконання визначених завдань; забезпечення координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо формування державної регіональної політики; розроблення спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування Державної стратегії регіонального розвитку України; підготовка спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України Плану заходів з реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України; організаційне та методичне забезпечення розроблення проектів регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; оцінка та відбір програм і проектів, включаючи інвестиційні програми (проекти), реалізація яких здійснюється за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку, подання відповідно до законодавства відповідних пропозицій Кабінету Міністрів України; участь у співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, програмами і фондами у сфері державної регіональної політики, використання відповідних ресурсів міжнародної технічної допомоги; проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації Державної стратегії регіонального розвитку України, плану заходів з її реалізації та інших програм і проектів регіонального розвитку, підготовка та подання відповідних звітів Кабінету Міністрів України; здійснення інших визначених законом та покладених на нього в установленому порядку повноважень щодо формування державної регіональної політики. До повноважень **центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну регіональну політику**, належать: реалізація спільно з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади Державної стратегії регіонального розвитку України; забезпечення координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо реалізації державної регіональної політики; стимулювання участі регіонів у програмах та проектах розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва; здійснення інших визначених законом та покладених на нього в установленому порядку повноважень щодо реалізації державної регіональної політики. До повноважень **Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад** належать: ініціювання розроблення та затвердження регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; забезпечення врахування інтересів територіальних громад у регіональних стратегіях розвитку та планах заходів з їх реалізації; затвердження звітів про результати моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; погодження проекту Державної стратегії регіонального розвитку України; здійснення інших повноважень. До повноважень **Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій** належать: забезпечення у відповідному регіоні

реалізації державної регіональної політики; погодження проекту Державної стратегії регіонального розвитку України; забезпечення розроблення проектів регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації; підготовка і подання відповідно до законодавства до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну регіональну політику, пропозицій щодо програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку; проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку і планів заходів з їх реалізації, підготовка та подання звітів про це на затвердження відповідно Верховній Раді Автономної Республіки Крим, обласним, Київській та Севастопольській міським радам; подання затверджених звітів про результати моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної регіональної політики; внесення за рішенням Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських рад змін до регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, за умови, що такі зміни не суперечать положенням Державної стратегії регіонального розвитку України; розроблення програм і проектів регіонального розвитку; здійснення інших повноважень. **Районні, міські, селищні, сільські ради** забезпечують підготовку та подають до ВР АРК, обласних рад пропозиції щодо врахування інтересів відповідних територіальних громад під час розроблення: проекту Державної стратегії регіонального розвитку України та плану заходів з її реалізації; регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації, а також інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів. **Міські, селищні, сільські ради** можуть розробляти та затверджувати з урахуванням Державної стратегії регіонального розвитку України стратегії розвитку міст, селищ та сіл³.

Семінарське заняття – 1 година

План

1. Концептуальні засади реформування центральних та місцевих органів влади, напрями вдосконалення управління регіональним розвитком.

Основні поняття, терміни та категорії: державне управління; регіональне управління; органи влади в Україні; центральні органи виконавчої влади; місцеві органи виконавчої влади; обласні державні адміністрації; обласні ради.

³ Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156>.

Завдання для самостійної роботи:

1. Основні завдання, правовий статус, компетенція, порядок формування та роботи місцевих державних адміністрацій.
2. Структура місцевих державних адміністрацій, їх діяльність.
3. Відносини місцевих державних адміністрацій у системі вертикальних та горизонтальних зв'язків.
4. Роль органів місцевого самоврядування у розвитку регіону.
5. Сучасна система місцевого самоврядування в Україні: територіальна громада, представницькі органи місцевого самоврядування, виконавчі органи місцевого самоврядування, посадові особи місцевого самоврядування.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Головний (провідний) орган у системі центральних органів виконавчої влади з питань забезпечення реалізації державної регіональної політики – це:
 - а) Міністерство розвитку територіальних громад та територій України;
 - б) Міністерство економічного регіонального розвитку;
 - в) Міністерство розвитку інфраструктури та регіонального розвитку;
 - г) Міністерство стимулювання розвитку та будівництва України.
2. Інституційне забезпечення державної регіональної політики передбачає:
 - а) створення координаційних рад з питань регіональної політики в регіонах України;
 - б) створення громадських об'єднань на території регіону;
 - в) створення координаційних рад з питань розвитку місцевого самоврядування;
 - г) створення агенцій нерухомості в регіонах України.
3. Завдання державного управління регіональним розвитком:
 - а) створення умов для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності;
 - б) створення умов для підвищення заробітної плати;
 - в) створення умов для саморозвитку особистості;
 - г) розробка нових законів.
4. Для якої з перелічених груп державних органів законом не передбачено обов'язкової наявності антикорупційних програм?
 - а) центральні органи виконавчої влади;
 - б) обласні ради;
 - в) районні державні адміністрації;
 - г) обласні державні адміністрації.
5. Як зобов'язані діяти голови обласних рад?
 - а) на підставі, в межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України;

- б) з дотриманням принципів поваги до основоположних прав і свобод людини та неухильного дотримання законності;
- в) на підставах, у межах повноважень та у спосіб, що не заборонені Конституцією та законами України;
- г) на принципах верховенства права.

6. Чим відрізняється місцеве самоврядування від державної влади?

- а) місцеве самоврядування втілює місцеві інтереси територіальних громад, державна влада – загальнодержавні інтереси;
- б) не існує принципових відмінностей;
- в) єдина відмінність – закон, який регулює діяльність органів влади;
- г) нічим не відрізняється.

7. Яка основна мета діяльності посадових осіб обласних державних адміністрацій?

- а) служіння народу України;
- б) служіння Президенту України;
- в) виконання наказів керівництва;
- г) захист приватних інтересів.

8. Територія країни (район, область, зона) із специфічними природно-кліматичними та економічними умовами та характерною спрямованістю розвитку продуктивних сил з урахуванням демографічних, історичних, соціальних особливостей, яка розвивається на основі законів національної економіки і регіональних завдань, у результаті чого формуються регіональні економічні відносини – це:

- а) регіон;
- б) район;
- в) місто;
- г) селище.

ТЕМА 3. ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНІВ

Зміст теми

Мета та завдання державної регіональної політики. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики. Основні завдання розвитку регіонального управління. Нормативно-правові основи регулювання питання формування та реалізації державної регіональної політики. Галузево-секторальні особливості реалізації політики регіонального розвитку.

Державна регіональна політика – система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності. **Метою** є створення умов для динамічного, збалансованого розвитку України та її регіонів, забезпечення їх соціальної та економічної єдності, підвищення рівня життя населення, додержання гарантованих державою соціальних стандартів для кожного громадянина незалежно від його місця проживання. Реалізується на основі таких **принципів**: *законності* – відповідності Конституції та законам України, міжнародним договорам; *співробітництва* – узгодження цілей, пріоритетів, завдань, заходів і дій органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, забезпечення співробітництва між ними; *паритетності* – забезпечення рівних можливостей доступу об'єктів регіональної політики до ресурсів державної фінансової підтримки; *відкритості* – забезпечення вільного доступу до інформації, що визначає державну регіональну політику і є у розпорядженні органів влади; *субсидіарності* – передачі владних повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективної реалізації; *координації* – взаємозв'язку та узгодженості довгострокових стратегій, планів і програм розвитку на всіх рівнях; *унітарності* – забезпечення просторової, політичної, економічної, соціальної, гуманітарної цілісності України; *історичної спадкоємності* – врахування та збереження позитивних надбань попереднього розвитку регіонів; *етнокультурного розвитку* – відродження етнічної самосвідомості та збереження духовної і матеріальної культури етносів, сприяння розвитку їхньої самобутності; *сталого розвитку* – розвитку суспільства для задоволення потреб нинішнього покоління з урахуванням інтересів майбутніх поколінь; *об'єктивності* – розроблення всіх документів на основі реальних показників, яких реально досягти та які можливо оцінити⁴.

⁴ Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156>.

План

1. Нормативно-правове забезпечення політики регіонального розвитку в Україні.
2. Інституційне забезпечення регіонального розвитку в Україні.
3. Державна регіональна політика та розвиток територій в умовах змін.

Основні поняття, терміни та категорії: регіональний розвиток; територіальна громада; територіальна організація влади; добровільне об'єднана територіальна громада; державна регіональна політика; політика регіонального розвитку; децентралізація.

Завдання для самостійної роботи:

Здійснити моніторинг соціально-економічного розвитку регіонів на основі рейтингів Міністерства розвитку громад та територій за напрямками:

- 1) Економічна та соціальна згуртованість;
- 2) Інвестиційно-інноваційний розвиток;
- 3) Розвиток малого та середнього підприємництва;
- 4) Розвиток інфраструктури;
- 5) Доступність та якість послуг у сфері освіти;
- 6) Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я;
- 7) Соціальний захист та безпека.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Завдання державного управління регіональним розвитком:
 - а) реформування адміністративно-територіального устрою та місцевого самоврядування;
 - б) реформування системи освіти;
 - в) прийняття нових законів та постанов;
 - г) затвердження нових меж адміністративних одиниць.
2. Пріоритетами державної регіональної політики є:
 - а) формування конкурентоспроможності регіонів шляхом розроблення та реалізації програм і проектів підвищення конкурентоспроможності територій;
 - б) формування здорового способу життя;
 - в) формування системи патріотичного виховання молоді;
 - г) визначення мінімального розміру пенсій та заробітної плати.
3. Зазначте закон, який визначає основні правові, економічні, соціальні, екологічні, гуманітарні та організаційні засади державної регіональної політики:
 - а) «Про засади державної регіональної політики» (2015 р.);
 - б) Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2015 року;
 - в) Європейська хартія місцевого самоврядування;
 - г) «Про Генеральну схему планування території України» (2002 р.).

4. Свідома діяльність органів публічної влади, спрямована на розвиток регіонів, що має на меті оптимальне використання їх ресурсів для тривалого економічного зростання – це:

- а) регіональна політика;
- б) економічна політика;
- в) агрономічна політика;
- г) ресурсна політика.

5. Завдання державного управління регіональним розвитком:

- а) створення умов для збалансованого соціально-економічного розвитку регіонів та підвищення їх конкурентоспроможності;
- б) створення умов для підвищення заробітної плати;
- в) створення умов для саморозвитку особистості;
- г) розробка нових законів.

6. Суб'єктами державної регіональної політики є:

- а) Верховна Рада України;
- б) окремі юридичні особи;
- в) громадські організації;
- г) волонтерські організації.

7. Що із наведеного є одним із пріоритетів державної регіональної політики?

- а) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку;
- б) вирівнювання обсягів валового регіонального продукту;
- в) розвиток міжобласних транспортних сполучень;
- г) вирівнювання доходів на душу населення в регіонах.

8. Регіони, за станом розвитку яких зберігається тенденція зростання територіальної концентрації виробничого потенціалу – це:

- а) високо урбанізовані;
- б) індустріально розвинуті;
- в) соціально-економічні;
- г) сільськогосподарські.

ТЕМА 4. РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Зміст теми

Фінансовий потенціал та фінансові ресурси як складові забезпечення регіонального управління. Особливості формування обласного бюджету. Роль фінансової децентралізації у зміцненні ресурсного забезпечення місцевих бюджетів. Оцінювання стану фінансових ресурсів регіону.

Фінансовий потенціал – це загальна сума фінансових ресурсів, що знаходяться в розпорядженні місцевих органів влади, та фінансових ресурсів, які можуть бути залучені для виконання функцій місцевого самоврядування й об'єктивно можуть бути використані у створенні ВВП території та забезпеченні населення усіма соціально-економічними благами. Категорія фінансових ресурсів визначає кошти, які, створюються у процесі використання існуючого ресурсного потенціалу регіону та беруть участь у цьому процесі⁵. Складові фінансового потенціалу є джерелами утворення сукупного фінансового ресурсу регіону (рис. 1).

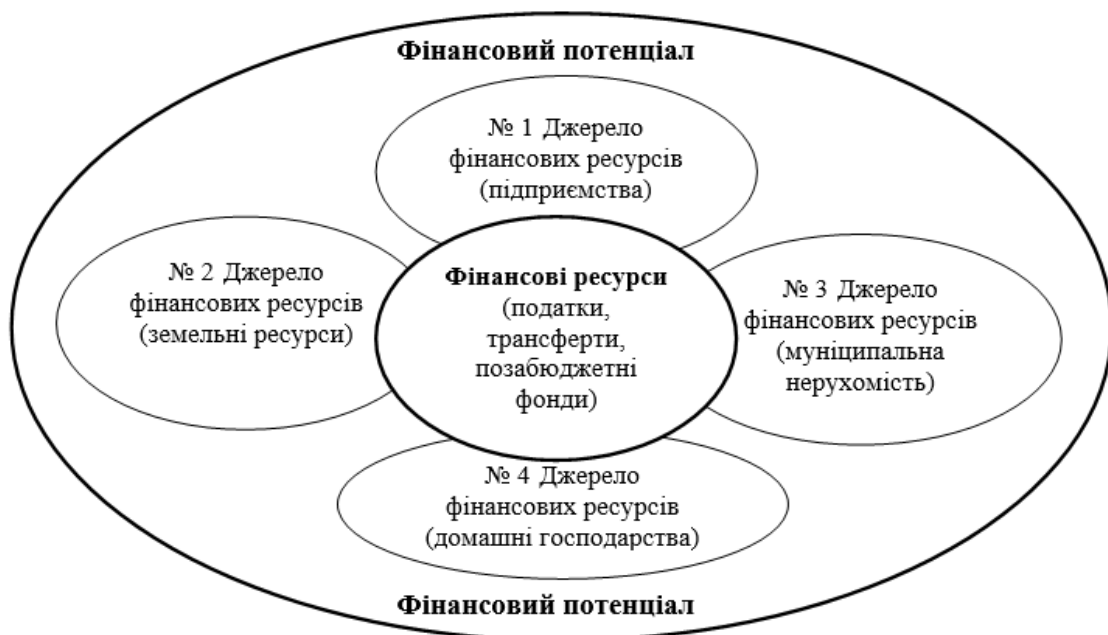

Рисунок 1 – Структура фінансового потенціалу

Фінансовий потенціал включає всі ресурсні можливості регіону, а саме економічний (виробничий, трудовий тощо) потенціал, які характеризуються основними параметрами ресурсів будь-якої галузі, а також резерви, що не використовуються. **Фінансовий потенціал регіону** – це сукупність

⁵ Управління розвитком міста: навч. посіб. / І. Валентюк, О. Берданова, Г. Борщ та ін.; за ред. В. Вакуленка, М. Орлатого. К. : Вид-во НАДУ, 2006. 389 с.

регіональних грошових фондів, склад, структура і кількісна оцінка яких визначають особливості регіонального розподілу суспільного продукту і можливості внутрішнього фінансування всіх сфер діяльності в регіоні. Процес використання фінансового потенціалу насамперед вимірюється такими економічними критеріями оцінки ефективності діяльності суб'єкта, як рентабельність та прибутковість. При цьому важливо не тільки отримати прибуток, а й обсяг одержаного прибутку має виправдовувати вкладені в процес кошти. Фінансовий потенціал регіону **оцінюється** в розрізі джерел його формування, їх фактичний стан, виявляються не до кінця використані та/або взагалі незадіяні його частини та відповідно визначаються напрямки максимальної мобілізації всього обсягу фінансового потенціалу. **Повна та ґрунтовна оцінка фінансового потенціалу регіону** – це надзвичайно складний та трудомісткий процес. Він є неперервним, адже постійно з'являються нові джерела формування фінансових ресурсів, а існуючі змінюють свої якості та можливості. До оцінювання фінансового потенціалу регіону залучаються суб'єкти різних рівнів влади, які власне і реалізують заходи в межах системи. Якщо є фінансові ресурси, отже повинні бути чітко визначені джерела їх утворення (мобілізації). Останні за своєю природою визначаються з кола фінансового потенціалу, який власне є витокom фінансових ресурсів уже в грошовій формі. А вже мобілізовані кошти створюють цілісний фінансовий ресурс з відповідною його структуризацією за конкретними видами. **Джерелом утворення фінансового ресурсу** виступають усі оборотні та необоротні активи регіону, які є об'єктами системи оцінки його фінансового потенціалу. **Об'єкти системи оцінювання фінансового потенціалу** – це весь комплекс активів регіону (оборотних і необоротних, матеріальних та нематеріальних), у процесі ефективного управління якими створюються фінансові ресурси. Деякі суб'єкти можуть виступати одночасно і об'єктами, тобто одночасно виступати джерелом формування фінансових ресурсів та брати участь в оцінці фінансового потенціалу регіону. Наприклад, бюджетні установи (організації) отримують власні надходження, які є частиною спеціального фонду місцевого бюджету, а отже фінансовим ресурсом території. При цьому, саме працівники цих установ (організацій) здійснюють оцінку власного фінансового потенціалу, результати якої надаються до місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Одним із етапів оцінки фінансового потенціалу є **порівняння його задіяних та незадіяних частин** і виокремлення можливостей до мобілізації того чи іншого ресурсу. Одночасно з оцінкою фінансового потенціалу здійснюється аналіз фактичного стану використання фінансових ресурсів регіону. Можливості регіонів щодо акумулювання та активізації фінансового потенціалу розкриваються насамперед через дослідження динаміки і структури доходів та відповідних їм видатків, які здійснюються органами місцевого самоврядування обласного та муніципального рівня.

!	Основні блоки оцінювання стану фінансових ресурсів регіону	
1. Аналіз обсягів валового регіонального продукту	Здійснюється аналіз індексів росту (приросту) у динаміці не менше, ніж за три роки	
2. Визначення рівня самостійності місцевих бюджетів	Розраховується питома вага трансфертів з державного бюджету в загальному обсязі місцевих бюджетів	
3. Оцінювання динаміки дохідної частини місцевих бюджетів	Оцінювання здійснюється у розрізі основних джерел надходжень не менше, ніж за три роки	
4. Оцінювання динаміки видаткової частини	Оцінювання здійснюється згідно з функціональною, економічною, програмною класифікацією видатків не менше, ніж за три роки	
5. Вивчення зміни структури доходів та видатків місцевих бюджетів	Розраховується та аналізується питома вага дохідних джерелами та окремих статей видатків у загальному обсязі доходів та видатків відповідно	
6. Аналіз тенденцій доходів і витрат на одного мешканця (працюючого)	Вивчаються показники рівня доходів і витрат на одного мешканця (працюючого) по області, місту, району, селу, селищу	
7. Оцінювання ефективності використання комунальної власності	Аналізується комерційна діяльність в муніципальному секторі, зокрема підприємства комунальної власності, земельні ресурси, нерухоме майно	
8. Моніторинг альтернативних форм фінансування соціально-економічного розвитку територій	Здійснюється моніторинг використання державних та муніципальних фондів розвитку, запозичення, гарантії	

Трансферти з державного бюджету (субвенції, дотації) складають майже половину всього фінансового ресурсу регіону. Тому обрахунок питомої ваги трансфертів у загальному обсязі зведеного бюджету області дозволять зробити висновки щодо якості процесів децентралізації та визначити частку власного фінансового ресурсу області. **Аналіз місцевих бюджетів** у розрізі дохідних джерел показує рівень диверсифікації джерел надходжень на локальному рівні, а відтак, надає можливість сформулювати висновки щодо рівня мобілізації фінансового потенціалу регіону. Загалом на практиці у сфері державного управління для аналізу місцевих бюджетів (як доходів, так і видатків) найбільш широко використовуються чотири показники: **індекс росту, індекс приросту, питома вага в загальному обсязі та рівень виконання планових показників.**

Одним із етапів оцінки ефективності використання фінансового потенціалу є розрахунок **податкового навантаження місцевих бюджетів**, у тому числі за основними податками. Набір податків, які збираються на

місцевому рівні та зараховуються до відповідних бюджетів, формують податкове навантаження на економічне середовище регіону, носіями якого є платники податків. Базовий аналіз податкового навантаження місцевих бюджетів здійснюється за трьома показниками: **базовий індекс податкового навантаження**, який розраховується як співвідношення суми податкових надходжень місцевих бюджетів до ВРП, %; **базовий індекс податкового навантаження за окремими видами податків**, який розраховується як співвідношення суми надходжень окремого виду податків місцевих бюджетів до ВРП, %; **частка податкового навантаження за окремими податками у його загальному обсязі**, %. Тенденції доходів і витрат на одного мешканця (працюючого) демонструють збалансованість чи дисбаланс у політиці місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування області щодо розподілу фінансового ресурсу. Адаже часто, застосовуючи переважно фіскальні регулятори в процесах управління фінансовим потенціалом регіону та підвищуючи податковий тиск на населення не досягаються відповідні результати щодо покращення якості життя громадян. Одним із важливих етапів оцінки фінансового потенціалу та ефективності його використання є **моніторинг управління об'єктами, що у комунальній власності**. Тому оцінка ефективності використання муніципальної власності є одним із базових аспектів моніторингу власного дохідного потенціалу регіону.

Поряд з базовими показниками, якими вимірюється ефективність діяльності підприємств (вартість основних фондів, знос, віддача; рентабельність; прибутковість), в системі оцінки потенціалу муніципального сектору слід визначити **результат діяльності в ньому за фіскальною складовою** – сума надходжень (податкових, неподаткових, від операцій з капіталом) до місцевих бюджетів від використання майна та діяльності підприємств, що знаходяться у власності територіальних громад. Використання тільки кількісних показників не відображає повну картину. Тому в системі показників оцінювання результативності комерційної діяльності у муніципальному секторі використовуються відносні показники: співвідношення результату комерційної діяльності в муніципальному секторі за фіскальною складовою та ВРП; відношення результату комерційної діяльності в муніципальному секторі за фіскальною складовою до доходів бюджетів (з трансфертами та без); відношення результату комерційної діяльності в муніципальному секторі за фіскальною складовою до видатків місцевих бюджетів. *Регіональний фінансовий потенціал залежить від традиційних економіко-фіскальних факторів, тобто від промислового сектору економіки, стан якого у контексті власних доходів впливає на обсяги надходжень податку на доходи фізичних осіб, плати за надра та плати землю поряд із новими ідеями наповнення дохідної частини своїх бюджетів та позабюджетних коштів.*

План

1. Концептуальні засади стратегічного управління ресурсним забезпеченням бюджетів в державному та регіональному управлінні.
2. Моделі стратегічного управління ресурсним забезпеченням місцевих бюджетів.

Основні поняття, терміни та категорії: фінансові ресурси; ресурсний потенціал; фінансовий потенціал; Державний бюджет; місцеві бюджети; обласний бюджет; доходи бюджету; видатки бюджету; податки; неподаткові надходження; цільові фонди; міжбюджетні відносини; міжбюджетні трансферти; майно, що у власності громад; державне майно; земельні ділянки несільськогосподарського призначення; земельні ділянки сільськогосподарського призначення; інвестиційні проекти; інвестиції; гранти; міжнародні фінансові установи.

Практичне заняття – 4 години

План

1. Досвід зарубіжних країн щодо управління державними та місцевими фінансами.
2. Круглий стіл на тему «Фінансування політики регіонального розвитку в Україні: проблеми та перспективи».

Основні поняття, терміни та категорії: фінансові ресурси; ресурсний потенціал; фінансовий потенціал; Державний бюджет; місцеві бюджети; обласний бюджет; доходи бюджету; видатки бюджету; податки; неподаткові надходження; цільові фонди; міжбюджетні відносини; міжбюджетні трансферти; майно, що у власності громад; державне майно; інвестиційні проекти; інвестиції; гранти; міжнародні фінансові установи; фінансова децентралізація; бюджетний федералізм.

Завдання для самостійної роботи:

1. Система стримувань і противаг у територіальній організації влади в Україні: проблеми та перспективи розвитку.
2. Кейс-аналіз діяльності Агенцій регіонального розвитку в Україні.
3. Аналітична доповідь про фінансові аспекти реалізації державної регіональної політики на основі звітів Міністерства розвитку громад та територій.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Фінансове забезпечення державної регіональної політики здійснюється відповідно до:

- а) Бюджетного та Податкового кодексів України;
- б) Агенцій регіонального розвитку;
- в) Державної стратегії регіонального розвитку України;
- г) Інвестиційних програм (проектів), спрямованих на розвиток регіонів.

2. Конкурентоспроможність регіону – це:

- а) здатність регіону виявляти, створювати і використовувати конкурентні переваги для утримання або поліпшення своєї позиції на ринках товарів серед конкуруючих регіонів;
- б) переваги регіону в трудових, матеріальних і віртуальних чинниках виробництва, таких, як інформація, знання, інновації, підприємницькі здібності;
- в) продуктивність суспільної праці й рівень добробуту населення регіону;
- г) вдосконалення кваліфікаційної структури робочої сили й ефективність використання праці в регіоні.

3. До обмежень і негативних чинників впливу на конкурентоспроможність регіону відноситься:

- а) низька якість продукції та послуг, що різко знижують їхню конкурентоспроможність;
- б) високий рівень виробництва товарів і послуг та недостатній обсяг виробництва продуктів сільського господарства;
- в) максимальний рівень розвитку соціальної інфраструктури;
- г) достатній розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.

4. Головними недоліками діючого механізму підтримки територій за рахунок державного бюджету України є:

- а) низька ефективність і результативність механізму;
- б) забезпечення єдності економічного простору на всій території держави;
- в) відсутність прогнозування і планування розвитку територій;
- г) низький рівень економічного аналізу.

5. У складі якого бюджету створюється державний фонд регіонального розвитку?

- а) Державного бюджету;
- б) обласного бюджету;
- в) місцевого бюджету;
- г) бюджету об'єднаної територіальної громади.

6. Державна політика – це:

- а) створення і впровадження дієвих механізмів реалізації прав і свобод громадянина, суспільства і держави, закріплених у Конституції та законах України;
- б) відносно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність органів державної влади з вирішення суспільних проблем, певного питання або комплексу питань з досягнення та реалізації загальнозначних цілей розвитку суспільства або його окремих сфер;
- в) сукупність дій, які виходять за межі єдиного, чи окремого рішення, залишаючись по той бік «загального соціального руху»;
- г) засіб досягнення певних цілей держави у конкретній галузі, використовуючи правові, економічні, адміністративні методи впливу, спираючись на ресурси, які є в її розпорядженні.

7. Послуги, що надають органи місцевого самоврядування та комунальні установи, організації, підприємства – це:

- а) муніципальні послуги;
- б) державні послуги;
- в) публічні послуги;
- г) соціальні послуги.

8. Найбільш поширений засіб реалізації державної політики, який пов'язує цілі політики (плани, проекти) з ресурсами за допомогою цільових програм називається:

- а) програмно-цільовий підхід;
- б) ціннісно-орієнтований підхід;
- в) централізований підхід;
- г) ресурсозберезувальний підхід.

9. Прогноз – це:

- а) стан об'єкту, визначений розрахунковим методом;
- б) стан об'єкту, визначений методом опитувань;
- в) стан об'єкту, визначений відповідними державними чи приватними структурами;
- г) науково обґрунтована думка про можливий стан об'єкту в майбутньому про альтернативні шляхи й терміни його здійснення.

10. Критерій ефективності – це:

- а) наближене вираження критерію раціональності у прийнятті рішення;
- б) доцільність витрачання прийняття рішення;
- в) наближене вираження критерію необхідності у прийнятті рішення;
- г) наближене вираження критерію можливості у прийнятті рішення.

ТЕМА 5. СУЧАСНІ МЕХАНІЗМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ

Зміст теми

Механізми державної підтримки збалансованого розвитку регіонів. Державний фонд регіонального розвитку. Державно-приватне партнерство як механізм фінансування реалізації заходів розвитку регіонів. Міжмуніципальне партнерство.

Одним з головних інструментів згладжування диспропорцій розвитку регіонів є комплекс обґрунтованих заходів, які мають здійснюватися державою в контексті регіональної політики. Державна політика в сфері розвитку проблемних, і, зокрема, депресивних регіонів має бути спрямована на ліквідацію причин виникнення проблемності та депресивності й сприяння їх всебічного соціально-економічного розвитку. В ЄС, де нерівномірність регіонального розвитку залишається гострою проблемою, створена вагома нормативно-правова база підтримки депресивних територій. Законодавство ЄС спрямоване на зменшення розриву між соціально-економічними показниками розвитку різних країн та їх регіонів, насамперед підтримку та стимулювання депресивних територій. **Цільова фінансова допомога.** Реалізується у вигляді цільових програм, субсидій, субвенцій, трансфертів та дотацій широко використовується в практиці різних країн світу. Так в Німеччині інвестування галузей економіки у депресивних територіях заохочується за допомогою державних субсидій. В Японії для підтримки депресивних територій використовуються субсидії центрального уряду місцевій владі для побудови об'єктів інфраструктури. У Франції застосовуються бюджетні субсидії у вигляді премій промислового розвитку, премій промислової адаптації тощо. **Фіскально-кредитна підтримка.** Базується на застосуванні низки економічних інструментів задля поліпшення стану депресивних територій. Наприклад в Японії використовують такі інструменти: безпосередні стимули (податкові пільги і спеціальні норми амортизації) промисловим фірмам, що здійснюють інвестиції у депресивних територіях; позики державних фінансових закладів і виплати процентів за позиками місцевих органів влади фінансування будівництва виробничої інфраструктури. У Франції застосовуються: позики громадських фондів; податкові пільги (звільнення від плати за патент, прискорена амортизація). В Канаді, Італії, Німеччині для стимулювання соціально-економічного розвитку депресивних територій використовується пільгове оподаткування. **Інноваційно-організаційна** державна допомога полягає у створенні нових форм організації та функціонування продуктивних сил задля активізації соціально-економічного розвитку. В цій сфері класичним є приклад Силіконової долини – регіону в штаті Каліфорнія (США), де сконцентровані високотехнологічні підприємства з виробництва комп'ютерів та програмного забезпечення, мобільного зв'язку та біотехнологій,

а також крупні університети й наукові центри. В Китаї створена економіко-технологічна промислова зона Тианьцзинь, поряд з якою існують три дрібніших промислових парки: хімічний індустріальний парк, індустріальний парк мікроелектроніки та науково-дослідницький парк ЯтСен. **Структурна підтримка.** Забезпечує депресивним територіям збалансований розвиток галузевої структури економіки, створення оптимальних пропорцій між сільським та промисловим виробництвом, галузями різних технологічних укладів. Поряд з існуючими в світі тенденціями до утворення транснаціональних корпорацій, особлива увага має приділятися розвитку малого підприємництва. **Науково-методична підтримка.** Реалізується в науковому обґрунтуванні регіональної інноваційної, промислової, соціальної політики на довгострокову перспективу; розробці методологій моделювання і прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів на основі міжгалузевого балансу за системою національних рахунків; визначеній пріоритетної сфери господарювання за критеріями соціально-економічної ефективності; надання науково-методичної допомоги органам місцевого самоврядування, налагодження системи навчання їх працівників, поліпшення системи інформаційного забезпечення. **Митна допомога.** Передбачає створення умов для активізації зовнішньоекономічної діяльності на депресивних територіях. Проте її головною метою є знаходження оптимальних шляхів та методів інтеграції економічної системи депресивної території у економічну систему країни та в світову систему. Особливо актуальною ця проблема є для депресивних прикордонних територій. *Незважаючи на різницю в особливостях розвитку країн ЄС, обраною ними структуру управління територіями фокусом регіональної політики є створення передумов рівномірного, збалансованого розвитку регіонів за рахунок мінімізації впливу деструктивних факторів.* Для стимулювання розвитку регіональної політики створені фонди: **Структурні Фонди та Інтеграційний.** Структурні фонди займаються питаннями, які виходять за рамки інвестування у виробництво, а саме надання підтримки в розвитку інфраструктури й створення сприятливого середовища для ефективного розвитку бізнесу. Інтеграційний Фонд займається великими проектами відносно розвитку інфраструктури, які перебувають в прямому зв'язку із транспортом і навколишнім середовищем.

Семінарське заняття – 2 години

План

1. Міжрегіональне та транскордонне співробітництво.
2. Секторальна бюджетна підтримка ЄС.
3. Міжнародна технічна допомога.

Основні поняття, терміни та категорії: фонди розвитку; державний фонд регіонального розвитку; європейська регіональна політика; державно-приватне партнерство; міжмуніципальне партнерство; міжрегіональне співробітництво; міжнародна технічна допомога; інвестиції; транскордонне співробітництво.

Практичне заняття – 2 години

План

1. Зарубіжний досвід формування і забезпечення функціонування регіональних фондів розвитку як складової системи державного управління регіональним розвитком.
2. Аналіз проєктів, що фінансуються коштом державного фонду регіонального розвитку.

Основні поняття, терміни та категорії: фонди розвитку; державний фонд регіонального розвитку; європейська регіональна політика; державно-приватне партнерство; міжмуніципальне партнерство; міжрегіональне співробітництво; міжнародна технічна допомога; інвестиції; транскордонне співробітництво; стратегічне планування.

Практичне завдання

Здійсніть оцінювання відповідності 10 проєктів державного фонду регіонального розвитку по Дніпропетровській області основним цілям, передбаченим для Європейського фонду регіонального розвитку (EDRF). У разі, якщо проєкт відповідає цілі, то в клітинці навпроти відповідної цілі зазначається «+1» бал, якщо не відповідає, то «-1». Підсумуйте кінцевий результат як просту суму усіх балів за цілями. Завдання виконується в форматі таблиці, наведеній нижче.

Назва інвестиційних проєктів (програм)	Тематичні цілі використання коштів EDRF											Разом
	Технологічний розвиток та інновації	Розширення доступу до ІКТ	Підтримка МСП	Енергоефективність	Сприяння адаптації до зміни клімату	Захист природного середовища	Стале транспортне перевезення	Стала зайнятість	Боротьба з бідністю та дискримінацією	Інвестиції в освіту і проф. навчання	Підвищення інституційного змісту публічної влади	
Будівництво пішохідних переходів закритого типу на різних рівнях із проїзною частиною	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-11

Завдання для самостійної роботи:

1. Стратегічне планування регіонального розвитку.
2. Принципи політики просторового і регіонального розвитку в ЄС.
3. Імідж і бренд регіону як фактори успішної розвитку держави.
4. Інвестиційна привабливість держави та регіонів.
5. Сталий розвиток держави та регіонів.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. До обмежень і негативних чинників впливу на конкурентоспроможність регіону відноситься:
 - а) низька якість продукції та послуг, що різко знижують їхню конкурентоспроможність;
 - б) високий рівень виробництва товарів і послуг та недостатній обсяг виробництва продуктів сільського господарства;
 - в) максимальний рівень розвитку соціальної інфраструктури;
 - г) достатній розвиток виробничої та соціальної інфраструктури.
2. Головними недоліками діючого механізму підтримки територій за рахунок державного бюджету України є:
 - а) низька ефективність і результативність механізму;
 - б) забезпечення єдності економічного простору на всій території держави;
 - в) відсутність прогнозування і планування розвитку територій;
 - г) низький рівень економічного аналізу.
3. Потенціал, який поєднує всі ресурси території і саму територію з її суспільно-географічним положенням, називають:
 - а) інтегральний потенціал;
 - б) демографічний потенціал;
 - в) потенціал земельних ресурсів;
 - г) фінансовий потенціал.
4. Комплекс об'єктів та видів діяльності, що забезпечують на території регіону створення необхідних умов для ефективного функціонування економічної системи, вільного руху всіх видів товарів і ресурсів та нормальної життєдіяльності населення – це:
 - а) регіональна інфраструктура;
 - б) міжнародна інфраструктура;
 - в) місцева інфраструктура;
 - г) інфраструктура селища.

5. Будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, які належать до різних держав, це:

- а) міжрегіональне співробітництво;
- б) адміністративне співробітництво;
- в) політичне співробітництво;
- г) координаційне співробітництво.

6. Важлива складова людського потенціалу, що включає всі особливості, властивості та можливості населення, необхідні для відновлення поколінь, тобто чисельності населення з його структурою – це:

- а) демографічний потенціал;
- б) приватний потенціал;
- в) інтелектуальний потенціал;
- г) екологічний потенціал.

7. У складі якого бюджету створюється державний фонд регіонального розвитку?

- а) Державного бюджету;
- б) обласного бюджету;
- в) місцевого бюджету;
- г) бюджету об'єднаної територіальної громади.

8. Який документ визначає засади державної регіональної політики в Україні?

- а) Закон України «Про засади державної регіональної політики»;
- б) Стратегія регіонального розвитку;
- в) Угода про асоціацію Україна – ЄС;
- г) політика регіонального розвитку.

9. Що із наведеного є одним із пріоритетів державної регіональної політики?

- а) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку;
- б) вирівнювання обсягів валового регіонального продукту;
- в) розвиток міжобласних транспортних сполучень;
- г) вирівнювання доходів на душу населення в регіонах.

10. Принцип збалансування з економічними реаліями передбачає:

- а) збір усіх доступних релевантних даних та аналізу, необхідного для отримання доказових рекомендацій;
- б) розвиток суспільної толерантності, відкриває шляхи до взаєморозуміння між громадою, владою та бізнес-середовищем;
- в) зростаючий вплив трендів Четвертої промислової революції;
- г) спільну реалізацію одночасно багатьох цілей розвитку, які не суперечать, а взаємодоповнюють одна одну.

ТЕМА 6. ЄВРОПЕЙСЬКІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ РЕГІОНУ

Зміст теми

Сучасна модель ЄС для інтегрованого регіонального розвитку. Основні цілі сучасної регіональної політики. Європейський досвід формування та реалізації регіональної політики. Інноваційний розвиток регіонів ЄС.

Європейська політика регіонального розвитку базується на політичному принципі, згідно якого багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами, а також на економічному принципі, згідно якого нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасниках і регіонах, або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втратою потенціалу та можливості для ЄС в цілому. Інвестування в сучасну інфраструктуру та інноваційну діяльність, краща освіта і професійна підготовка для людей у слабких регіонах відкривають цінні нові ринки та розширюють економічний потенціал всіх країн-учасників. У той же час, політика наближення допомагає підтримувати консенсус на фоні ключових історичних досягнень ЄС, зокрема створення єдиного ринку і впровадження єдиної валюти, євро. Регіональний розвиток є процесом, що потребує дієвих та ефективних інститутів, вимагаючи тісної співпраці між урядами, бізнес-організаціями і соціальними групами на кожному рівні. Деякі з ключових досягнень регіонального розвитку в Європі можна побачити в розвитку транспортної мережі, що вказує на шлях до усталеної, ефективної і безпечної мобільності, покращуючи доступ до всіх регіонів. Розглядаючи ці інвестиції у контексті ширших зусиль для покращення економічного розвитку і конкурентоспроможності, регіональна політика ЄС намагається забезпечити, щоб ці мережі надавали регіонам шанс не лише імпортувати, а й експортувати. Принципи регіонального розвитку перевірялись та неодноразово удосконалювались протягом багатьох років, щоб можна було розробити різноманітні стратегії, спрямовані на розв'язання економічних і соціальних проблем, а також досягнення екологічних цілей. Успіх цієї політики базується на партнерствах в рамках ЄС, плануванні та належному управлінні. Сьогодні регіональна політика має три основні напрямки. По-перше, робиться наголос на сприянні економічному наближенню, щоб допомогти менш розвиненим регіонам зменшити своє відставання від більш розвинених країн. По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на покращення регіональної конкурентоспроможності і зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на сприяння співпраці між регіонами і країнами, щоб зменшити економічне значення національних кордонів⁶.

⁶ Європейська регіональна політика: натхнення для країн, що не входять до ЄС? URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/presenta/international/external_uk.pdf.

План

1. Чинники зближення моделей регіонального розвитку України та ЄС.
2. Напрями конвергенції моделей регіонального розвитку регіонів України та ЄС.

Основні поняття, терміни та категорії: Європейський Союз; Європейська регіональна політика; Європейський фонд регіонального розвитку; фонди розвитку; державно-приватне партнерство; міжрегіональне співробітництво; міжнародна технічна допомога; інвестиції; транскордонне співробітництво; конвергенція; моделі регіонального розвитку.

Практичне заняття – 2 години

План

1. Креативна трансформація регіонів ЄС (кейси).

Основні поняття, терміни та категорії: Європейський Союз; Європейська регіональна політика; Європейський фонд регіонального розвитку; креативна економіка; креативний інкубатор.

Завдання для самостійної роботи:

1. Принципи політики просторового і регіонального розвитку в ЄС.
2. Сучасна модель ЄС для інтегрованого регіонального розвитку.
3. Секторальна бюджетна підтримка ЄС.
4. Інноваційний розвиток регіонів ЄС.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Будь-які зв'язки, встановлені між регіонами, які належать до різних держав, це:
 - а) міжрегіональне співробітництво;
 - б) адміністративне співробітництво;
 - в) політичне співробітництво;
 - г) координаційне співробітництво.
2. Регіон як місце зосередження інноваційної активності – це:
 - а) інноваційний регіон;
 - б) інвестиційний регіон;
 - в) модернізаційний район;
 - г) революційний район.

3. Зазначте принцип формування раціонального співвідношення централізації та децентралізації управління, який означає широку участь населення у прийнятті управлінських рішень:

- а) принцип демократизму;
- б) принцип компліментарності;
- в) принцип субсидіарності;
- г) принцип партнерства.

4. Згідно з яким принципом Європейської політики регіонального розвитку, багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами?

- а) політичний принцип;
- б) соціальний принцип;
- в) економічний принцип;
- г) транснаціональний принцип.

5. Назвіть принцип регіональної політики ЄС, який вимагає, щоб рішення у державі приймалися на найнижчому рівні:

- а) субсидіарності;
- б) еластичності;
- в) концентрації;
- г) партнерства.

6. У чому полягає концепція нового державного менеджменту (New Public Management)?

- а) включає зв'язки з політичним середовищем (парламентом), а з іншого боку – тісний зв'язок з громадянами, а саме зв'язок з ринком та споживачами;
- б) забезпечення функціонування суспільства як цілісної саморегульованої системи, спосіб реалізації публічної влади;
- в) виконання певних завдань у рамках інструкцій, а те, наскільки добре чи наскільки ефективно, залишається за межами його уваги;
- г) передбачає і досягнення організацією поставлених цілей з максимальною ефективністю.

7. Стратегія – це:

- а) поточний план діяльності органу влади;
- б) специфічний управлінський план дій, спрямований на досягнення цілей;
- в) реакція на кон'юнктурні зміни на ринку;
- г) конкретний алгоритм реакції на загрози.

ТЕМА 7. МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Зміст теми

Тренди розвитку регіонів в умовах глобалізації та інтеграції. Децентралізація влади. Перспективні напрями розширення власної фінансової бази регіону для ефективного здійснення політики регіонального розвитку. Регіональна стратегія розвитку. Регіональна інноваційна система.

У більшості країн-членів Європейського Союзу прогресує явище децентралізації державної влади, спостерігаються процеси створення і зміцнення регіонів, що є одними з найбільш динамічних елементів децентралізації. Механізм децентралізації дозволяє розробити політику регіонального розвитку, яка більшою мірою відображає потреби регіонів і включає органи місцевого самоврядування в процеси демократичного управління. Враховуючи суть децентралізації слід зазначити багатогранний характер цього явища. Повна децентралізація розглядається в трьох вимірах: політичному, адміністративному та фінансовому. **Політична децентралізація** полягає в можливості демократичного обрання представницьких органів місцевого самоврядування. Надання їм відповідних компетенцій та інструментів для вирішення завдань означає адміністративну децентралізацію. **Фінансова (фіскальна) децентралізація** означає забезпечення місцевих органів влади необхідними фінансовими ресурсами і передачу контролю над адмініструванням цих джерел. **Децентралізація в Україні здійснюється на основі** законів, ухвалених Верховною Радою України, які спрямовані на децентралізацію владних та фінансових повноважень, зокрема це: Закон України «Про засади державної регіональної політики», Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», Закон України «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин», Закон України «Про внесення змін до Податкового Кодексу України та деяких законодавчих актів щодо податкової реформи», інші законодавчі акти України з питань реформування бюджетної та податкової систем на шляху до децентралізації влади в Україні. Зміни у Бюджетному та Податковому кодексах України щодо системи розподілу податків між державним та місцевими бюджетами, а також механізмів їх адміністрування передбачають збільшення участі органів місцевого самоврядування у процесах реалізації державної політики регіонального розвитку. **Розширення ролі органів місцевого самоврядування в створенні фінансової бази регіонального розвитку** міститься у використанні таких сучасних інструментів регулювання економічного розвитку та реалізації проектів регіонального розвитку: *державно-приватне партнерство; інвестиції з чистого операційного прибутку (інвестування коштів профіциту місцевих бюджетів, який сформувався на кінець року, в проекти розвитку території);*

місцеві запозичення та гарантії; муніципальні облигації; фонди розвитку. Упровадження механізмів співпраці органів місцевого самоврядування з підприємствами різних форм власності на основі **державно-приватного партнерства** інтегрує їх зусилля в напрямку підйому регіональної економіки та фінансування проектів розвитку. Форми державно-приватного партнерства в договірній формі залежать від виду послуг та власника активів (місцева влада або приватний партнер), хто несе ризик і терміну дії договору. Приватний сектор приносить не тільки капітал і знання, а й доступ до технологій та методів управління, які призводять до більшої ефективності. Державно-приватне партнерство характеризується обміном інвестицій, ризиків, відповідальностей та винагород між партнерами. Ця спільна відповідальність і забезпечує більш оперативну реакцію проекту на споживчі потреби. Місцеві органи публічної влади можуть використовувати надлишки їх чистого операційного прибутку для фінансування інвестиційних проектів, спрямованих на реалізацію державної економічної політики регіонального розвитку, на платній та/або безоплатній основі для користувача. Це означає, що витрати будуть профінансовані відповідно до генерованого річного профіциту. **Чистий операційний прибуток місцевих бюджетів** являє собою суму поточних доходів, що залишилися після виплати заробітної плати, експлуатаційних витрат і на обслуговування боргу, та можуть бути використані для фінансування капітальних видатків. Тобто інвестиційні проекти будуть реалізовані в темпі експлуатації наявного профіциту на відміну від методу, у якому позикові кошти виділяються, а потім погашаються з доходів, що генеруються проектом. Такий вид фінансування характерний для короткострокових проектів, які не підпадають від законодавчо визначене поле фінансування проектів розвитку для середньо- та довгострокових стратегічних інвестицій. Відповідно помітно розширює можливості органів місцевого самоврядування для розвитку регіону та посилює їх роль у реалізації державної політики регіонального розвитку. Органи місцевого самоврядування можуть отримати **доступ до місцевого кредиту і ринків капіталу**. Економічна концепція обґрунтовує такий доступ тим, що довгостроковий характер інфраструктурних проектів виправдовує довгострокове фінансування. Альтернативи фінансування боргу включають в себе широкий спектр варіантів, від запозичення з державних банків до випуску боргових зобов'язань на міжнародних ринках капіталу, залежно від обставин конкретного місцевого самоврядування. **Використання позикового фінансування** має також інші вигоди. Це дисциплінує органи місцевого самоврядування, змушуючи їх визначити основні інвестиційні пріоритети та блокувати непершочергове фінансування. Здатність профінансувати комплекс об'єктів у межах реалізації державної політики регіонального розвитку своєчасно заощадити чималі гроші, а в деяких випадках більше, ніж вартість самого кредиту. Декілька загальних умов для ефективного отримання та використання зовнішніх коштів для органів місцевого самоврядування

згідно з рекомендаціями експертів Світового банку: чітка програма капіталовкладень з визначеними та оціненими проектами розвитку; важливо продемонструвати, що зовнішні кошти використовуються для фінансування цільових проектів, які є стійкими протягом тривалого терміну, і є достатній бюджет для експлуатації та технічного обслуговування; своєчасна фінансова звітність, ясний і збалансований бюджет, операційний профіцит є життєво важливими для успішної співпраці з потенціальним інвестором або донором. Створення спеціалізованих установ відіграє важливу роль в побудові регіональних кредитних ринків та зміцнення потенціалу органів місцевого самоврядування з підготовки та оцінки інвестиційних проектів. Центральні уряди створили **фонди** як спосіб запропонувати регіонам кошти на безоплатній та безповоротній основі, а також шляхом надання довгострокового кредиту за процентними ставками, нижчими за ті, що пропонуються на внутрішньому ринку. У той же час, вони часто надають технічну допомогу в розробці проекту, структуруванні та підготовці кадрів для його реалізації та обслуговування. Переважно розвинені країни світу надають кошти органами місцевого самоврядування для фінансування проектів інфраструктури. Останнім часом деякі фонди отримали доступ до боргових ринків і випустили облігації, щоб збільшити їх фінансову базу для надання допомоги місцевим органам влади. Більша частина проектів регіонального розвитку реалізується за рахунок коштів фондів за умови співфінансування з місцевих бюджетів. Більше 60 країн організували та впровадили в державну управлінську практику муніципальні фонди розвитку (Municipal development funds), як правило, за підтримки міжнародних організацій: Болівія (Servicio Nacional de Desarrollo Urbano); Колумбія (Findeter); Чехія (Municipal Finance Co.); Грузія (Municipal Development Fund) та ін. У 2012 р. в Україні було створено Державний фонд регіонального розвитку. Все більшої популярності набуває випуск муніципальних облігацій. Вони широко використовуються в Північній Америці як інструмент забезпечення інвестицій місцевого самоврядування. Але такий інструмент є менш популярним в Європі, особливо у Франції та Німеччині, де місцева влада має можливості щодо запозичення коштів із спеціалізованих банків, таких як Dexia. Ураховуючи відсутність в Україні таких фінансових установ – випуск облігацій може стати ефективним способом забезпечення реалізації державної політики регіонального розвитку, на який органи місцевого самоврядування матимуть помітний вплив. **Муніципальна облігація** – це боргове зобов'язання, видається місцевим органом влади та підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість паперу з виплатою певного доходу згідно з графіком платежів і головний в кінці терміну. Таким чином, зв'язок працює як кредит: емітент позичальник – тримач кредитор – купон інтерес. Мета – аналогічна банківському кредиту. Емітент (орган місцевого самоврядування) продає облігації для широкої публіки (часто інвестиційному банку) і використовує доходи від продажу фінансування інвестиційних проектів.

План

1. Трансформація державного управління в умовах глобалізації.
2. Реалізація цілей сталого розвитку України на регіональному рівні.
3. Застосування сучасних концепції розвитку в процесах модернізації системи державного управління регіональним розвитком: концепція сталого розвитку, концепція «Smart city», концепція інноваційних екосистем, теорія «полюсів зростання», моделі креативної економіки та економіки знань.

Основні поняття, терміни та категорії: децентралізація; дерегуляція; деконцентрація; регіональна інноваційна політика; регіональна стратегія розвитку; сталий розвиток; «Smart city»; концепція інноваційних екосистем; теорія «полюсів зростання»; моделі креативної економіки та економіки знань; глобалізація; інтеграція.

Практичне заняття – 2 години

План

1. Стратегічне планування державних інвестиційних проєктів як інструмент регіонального розвитку.

Основні поняття, терміни та категорії: проєкт розвитку; інвестиційний проєкт; державний інвестиційний проєкт; капітальні вкладення; капітальні вкладення; місцеві гарантії; державні гарантії; запозичення; стратегічні пріоритети; стратегія; стратегічне планування; стратегія регіонального розвитку.

Завдання для самостійної роботи:

1. Гендерно орієнтований підхід в регіональному управлінні.
2. Підвищення ефективності управління власністю територіальних громад.
3. Засади соціально орієнтованої моделі розвитку територій в Україні.

Тестові завдання для перевірки базових знань

1. Що лежить в основі Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні?
 - а) централізація влади;
 - б) децентралізація влади;
 - в) деконцентрація влади;
 - г) деволюція влади.

2. Сукупність двосторонніх владних і багатосторонніх партнерських зв'язків, що слугують реалізації цілей держави та суспільства – це:

- а) публічні відносини;
- б) управлінські відносини;
- в) державно-управлінські відносини;
- г) державно-публічні відносини.

3. Чим відрізняється місцеве самоврядування від державної влади?

- а) місцеве самоврядування втілює місцеві інтереси територіальних громад, державна влада – загальнодержавні інтереси;
- б) не існує принципових відмінностей;
- в) єдина відмінність – закон, який регулює діяльність органів влади;
- г) нічим не відрізняється.

4. Державна політика щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків спрямована на:

- а) забезпечення рівної участі жінок і чоловіків у прийнятті суспільно важливих рішень;
- б) розподіл бюджетних коштів на потреби жінок та чоловіків 50/50;
- в) розподіл посад в органах публічного управління порівну між жінками і чоловіками;
- г) впровадження гендерних механізмів державної влади.

5. Централізація і децентралізація є характеристиками відносин між:

- а) державою і громадянським суспільством;
- б) органами влади;
- в) суб'єктом і об'єктом;
- г) керівником і підлеглими.

6. Чи може у складі об'єднаної територіальної громади існувати інша територіальна громада, яка має свій представницький орган місцевого самоврядування?

- а) може;
- б) не може;
- в) за певних умов, визначених законом;
- г) лише за рішенням Верховної Ради України.

7. Відбір державних інвестиційних проектів здійснюється:

- а) Міністерством фінансів України;
- б) Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проектів;
- в) Комітетом Верховної Ради з питань бюджету;
- г) Кабінетом Міністрів України.

8. Розподіл державних капвкладень на реалізацію нових державних інвестиційних проектів здійснюється за умови:

- а) не менше 70 % буде спрямовано на продовження реалізації розпочатих інвестиційних проектів;
- б) не менше 50 % буде спрямовано на продовження реалізації розпочатих інвестиційних проектів;
- в) наявності тимчасово вільних коштів;
- г) відсутності дефіциту державного бюджету.

9. Яка мета реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні?

- а) максимальне залучення населення до прийняття управлінських рішень, сприяння розвитку форм прямого народовладдя;
- б) формування ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади для створення і підтримки повноцінного життєвого середовища для громадян, надання високоякісних та доступних публічних послуг, становлення інститутів прямого народовладдя, задоволення інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території, узгодження інтересів держави та територіальних громад;
- в) формування ефективного регіонального самоврядування та територіальної організації влади;
- г) створення належних матеріальних, фінансових та організаційних умов для забезпечення здійснення органами місцевого самоврядування власних і делегованих повноважень.

10. Що таке гендерно чутлива програма?

- а) програма, яка враховує гендерний аспект і містить кількісні та якісні характеристики щодо цілеспрямованості на забезпечення гендерної рівності;
- б) програма, яка за результатами гендерного аналізу визнана такою, що потребує вжиття додаткових заходів (досліджень) для врахування гендерного аспекту;
- в) сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій;
- г) програма, яка передбачає розподіл коштів на потреби жінок і чоловіків 50/50.

«ОКСФОРДСЬКІ ДЕБАТИ» ПРО СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2021-2027 РОКИ

Навчальна мета: вироблення практичних навичок щодо визначення стратегічних пріоритетів регіонального розвитку

Виховна мета: формування у слухачів екосвідомості та принципів сталого розвитку суспільства

Розвиваюча мета: розвиток у слухачів стратегічного, аналітичного та креативного мислення, політичної та соціальної ерудиції

Методи навчання: Оксфордські дебати

Навчальне обладнання, наочні засоби, технічні засоби навчання: презентаційні матеріали (Power Point, плакати), фліпчарт, маркери, проектор

Місце проведення заняття: навчальна аудиторія або СУДН «Moodle» (BigBlueButton).

Міжтематичні зв'язки: Органи державної влади та місцевого самоврядування України в системі регіонального управління. Державне управління розвитком регіонів. Ресурсне забезпечення регіонального управління. Європейські підходи до управління розвитком регіону.

План практикуму

1. Зміст Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.
2. Основні тенденції та проблеми соціально-економічного розвитку регіонів у контексті загальнодержавних викликів.
3. Стратегії регіонального розвитку.
5. Стратегічні пріоритети розвитку Дніпропетровської області на 2021-2027 рр.

Основні поняття, терміни та категорії: регіон; область; регіональний розвиток; територіальна громада; добровільне об'єднання територіальних громад; державна регіональна політика; політика регіонального розвитку; стратегія регіонального розвитку; стратегічні пріоритети; стратегічні цілі; операційні цілі; децентралізація; сталий розвиток; екосвідомість.

СТРУКТУРА ЗАНЯТТЯ З ХРОНОМЕТРАЖЕМ

Організаційний етап – 10 хвилин

Актуалізація опорних знань – 15 хвилин

Повідомлення теми, мети заняття – 5 хвилин

Основний етап – 35 хвилин

Рефлексивно-оцінювальний етап – 10 хвилин

Домашнє завдання (рекомендації для самостійної роботи) – 5 хвилин

ХІД ЗАНЯТТЯ

Організаційний етап – 10 хвилин

Оксфордські дебати – надзвичайно видовищний метод, що передбачає поділ учасників на головних промовців та публіку.

Принципи дебатів опираються на традиції британської Палати громад. Найважливішим є поділ дебатантів на дві команди. У дебатах вони називаються сторонами: за дискутовану тезу (сторона пропозиції) та проти – (сторона опозиції).

Дискутована теза заняття: «Стратегічний пріоритет розвитку Дніпропетровської області на 2021 – 2027 роки єдиний – промисловість!»

Оксфордські дебати є чудовим тренінгом для публічних виступів, учасники вчаться принципів побудови виступу, техніки та відповідного використання невербальної комунікації. Це – тренінг, в якому головні промовці відіграють певні ролі (як і в симуляції). Погляди, які вони виголошують під час дебатів, не мусять збігатися з їхніми особистими поглядами.

Регламент Оксфордських дебатів.

Дебати організовує і провадить Голова. Він не має права брати участі у дебатах, бо є особою безсторонньою.

Голову підтримує Секретар, який інформує Промовців про те, скільки вони мають часу для виступу, та провадить документацію дебатів.

Перед дебатами їх учасники займають місця в такому порядку: праворуч від Голови сидять ті, хто виступає за тезу – Пропозиція, ліворуч від Голови сидять ті, хто виступає проти тези – Опозиція, в останніх рядах, посередині (перпендикулярно до сторін) сидять ті, хто не має власної думки (так зване Болото).

Кожен Промовець повинен розпочати свій виступ словами: «Пане голово...», – звертаючись до ведучого дебатів, за винятком втручання (реплік) до дискусії.

Учасники дебатів повинні звертатися одне до одного: «Пан/Пані».

У дебатах виступають по черзі Промовці, які захищають тезу і які виступають проти неї. Першим виступає Промовець, який захищає тезу і водночас її пояснює, другим – Промовець, який заперечує тезу, наступні Промовці повинні триматися тез, які сформулювали перші Промовці. Останні Промовці підсумовують аргументи сторін і відповідно підтримують або заперечують тезу.

Після виступів головних Промовців починаються дебати в залі: тут виступити має право кожен (в тому числі й головні Промовці), перед виступом слід назвати своє ім'я і прізвище Секретареві. Промовці по черзі

представляють різні сторони – захисників тези і її опонентів. Розпочинає дебати Промовець, який захищає тезу. Дебати тривають доти, доки не виступлять всі бажаючі взяти участь в обговоренні, наприклад, з боку опозиції або після розпорядження Голови.

Промовець має виступати біля трибуни. Він має підійти до неї з того боку, з якого сидить. Промовець не повинен надмірно віддалятися від трибуни.

Якщо учасники дебатів хочуть поставити питання чи подати інформацію, вони повинні піднятися з місця, покласти ліву руку на голову, підняти праву руку і сказати: «Питання» або «Інформація». Промовець має право прийняти чи відкинути репліку, вдаючись до певного жесту або кажучи: «Прошу» або «Ні, дякую». Репліка не повинна бути довшою від 2-3 речень.

Якщо репліку буде відкинуто, то той, хто хоче з нею виступити, повинен сісти, не промовивши жодного слова.

Промовець і Голова мають право в будь-який момент перервати репліку.

Учасники дебатів можуть змінювати свої місця і покидати зал лише у перервах між виступами.

На час дебатів для Промовців є обов'язковий тільки офіційний стрій.

Голова може припинити неконструктивну дискусію учасників дебатів словом: «Тиша». У виняткових випадках Голова має право попросити вийти із зали тих учасників, які порушують регламент.

Після дебатів настає голосування, під час якого всі мають право висловитися згідно зі своєю позицією. Голосуючі повинні оцінювати не саму тезу, а представлені обома сторонами аргументи та їхню важливість.

Актуалізація опорних знань – 15 хвилин

Мета та завдання державної регіональної політики.

Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики.

Тренди розвитку регіонів в умовах глобалізації та інтеграції.
Децентралізація влади.

Перспективні напрями розширення власної фінансової бази регіону для ефективного здійснення політики регіонального розвитку.

Зміст Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 рр.

Основні тенденції та проблеми соціально-економічного розвитку регіонів у контексті загальнодержавних викликів.

Регіональна стратегія розвитку.

Регіональна інноваційна система.

Повідомлення теми, мети заняття – 5 хвилин

Темою заняття є «Сучасні механізми та інструменти регіонального управління: стратегія розвитку регіону».

Навчальна мета: вироблення практичних навичок щодо визначення стратегічних пріоритетів регіонального розвитку.

Виховна мета: формування у слухачів екосвідомості та принципів сталого розвитку суспільства.

Розвиваюча мета: розвиток у слухачів стратегічного, аналітичного та креативного мислення, політичної та соціальної ерудиції.

Основний етап «Оксфордські дебати» – 35 хвилин

Дебати розпочинаються з того, що в зал заходять головні промовці, голова і секретар. Публіка повинна привітати їх оплесками. Після того як всі учасники зайняли свої місця, голова вітає публіку, нагадує тезу дебатів, одночасно представляє всіх головних промовців та секретаря.

Перший виступ має сторона пропозиції, наступний – до опозиції.

Сторони представляють свої виступи по чергово. Виступи перших та останніх промовців даної сторони тривають довше (5-6 хвилин) від інших (4-5 хвилин).

Час виділяє секретар, він нагадує, скільки часу залишилось до кінця виступу, демонструючи промовцю аркуш з відповідною інформацією. Під час виступів головних промовців публіка та інша сторона можуть ставити питання та подавати інформацію чи репліку. Вони можуть це робити не раніше ніж через 30 секунд після початку виступу і не пізніше ніж за 30 сек. перед його закінченням (сигналом може бути, наприклад, плескання в долоні секретаря).

Бажання ставити питання супроводжується вставанням з місця, підняттям руки та словом «питання» чи «інформація». Запитання можна ставити лише тоді, коли головний промовець дасть на це згоду.

Після закінчення виступів усіх головних промовців голова дозволяє виступи із залу. Час цих виступів значно коротший від виступів головних промовців (як правило, 2 хвилин).

Важливо зберегти рівновагу виступів.

Голова має стежити, щоб виступила однакова кількість осіб з обох сторін.

Останній етап дебатів – голосування. Веде його голова, допомагає секретар. Він нагадує, що публіка вибирає ту сторону, яка подала кращі аргументи, а не ту, з поглядами якої погоджується.

Рефлексивно-оцінювальний етап – 10 хвилин

В кінці дебатів потрібно підвести підсумки.

Викладач згадує аргументи, які були вжиті під час дебатів, доповнюючи їх в разі потреби чи провокуючи до подальшої дискусії.

Обговорено має бути також вміння промовців виступати публічно.

Домашнє завдання (рекомендації для самостійної роботи) – 5 хвилин

Теми для самостійного опрацювання (повторення):

1. Стратегічне планування регіонального розвитку.
2. Принципи політики просторового і регіонального розвитку в ЄС.
3. Імідж і бренд регіону як фактори успішної розвитку держави.
4. Інвестиційна привабливість держави та регіонів.
5. Сталий розвиток держави та регіонів.

Завдання. Побудувати матрицю стратегічних цілей, операційних цілей та відповідних завдань розвитку Дніпропетровської області на 2021-2027 роки (заповнити табл. 1).

Таблиця 1

Матриця стратегічних цілей, операційних цілей та відповідних завдань розвитку Дніпропетровської області на 2021 – 2027 роки

Стратегічна ціль I	Формування згуртованої держави в соціальному, гуманітарному, економічному, екологічному, безпековому та просторовому вимірах			
Оперативна ціль I «Стимулювання центрів економічного розвитку (агломерацій, міста)»	Завдання за напрямом «Посилення інтегруючої ролі агломерацій та великих міст»	Завдання за напрямом «Посилення використання потенціалу розвитку середніх та малих міст»
Оперативна ціль 2	Завдання за напрямом
.....				
Стратегічна ціль II				
Оперативна ціль 1	Завдання за напрямом
Оперативна ціль 2	Завдання за напрямом
.....				

Завдання для самостійної роботи

Здійснити моніторинг соціально-економічного розвитку Дніпропетровської області на основі рейтингів Міністерства розвитку громад та територій за напрямками:

- 1) Економічна та соціальна згуртованість;
- 2) Інвестиційно-інноваційний розвиток;
- 3) Розвиток малого та середнього підприємництва;
- 4) Розвиток інфраструктури;
- 5) Доступність та якість послуг у сфері освіти;
- 6) Доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»

1. Дефініція, цілі та функції регіонального управління.
2. Організаційна структура регіонального управління.
3. Конституційні основи функціонування системи органів влади України.
4. Центральні органи виконавчої влади в Україні та їх територіальні структурні підрозділи в системі регіонального управління.
5. Місцеві органи виконавчої влади в системі регіонального управління.
6. Обласні державні адміністрації. Обласні ради.
7. Відносини органів публічної влади в системі регіонального управління.
8. Місцеве самоврядування та його роль у регіональному управлінні.
9. Мета та завдання державної регіональної політики.
10. Об'єкти та суб'єкти державної регіональної політики.
11. Основні завдання розвитку регіонального управління.
12. Нормативно-правові основи регулювання питання формування та реалізації державної регіональної політики.
13. Фінансовий потенціал та фінансові ресурси як складові забезпечення реалізації державної політики регіонального розвитку.
14. Особливості формування обласного бюджету.
15. Роль фінансової децентралізації у зміцненні ресурсного забезпечення місцевих бюджетів.
16. Оцінювання стану фінансових ресурсів регіону.
17. Механізми державної підтримки збалансованого розвитку регіонів.
18. Державний фонд регіонального розвитку.
19. Державно-приватне партнерство в державному управлінні.
20. Європейські підходи до управління розвитком регіону.
21. Перспективні напрями розширення власної фінансової бази регіону для ефективного здійснення політики регіонального розвитку.
22. Регіональна стратегія розвитку.
23. Регіональна інноваційна система.
24. Сталий розвиток держави та регіонів.
25. Інвестиційна привабливість держави та регіонів.
26. Стратегічне планування регіонального розвитку.
27. Принципи політики просторового і регіонального розвитку в ЄС.
28. Міжмуніципальне партнерство.
29. Гендерно орієнтований підхід в регіональному управлінні.
30. Стратегічне планування державних інвестиційних проєктів як інструмент регіонального розвитку.

ПЕРЕЛІК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДО ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»

Основні нормативні акти:

1. Деякі питання здійснення пілотного проекту з реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги у Полтавській області: постанова Кабінету Міністрів України від 27 лют. 2019 р. № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/131-2019>.

2. Деякі питання надання адміністративних послуг органів виконавчої влади через центри надання адміністративних послуг: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2014 р. № 523-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-2014-%D1%80>.

3. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 чер. 2016 р. № 474-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80>.

4. Деякі питання створення госпітальних округів: постанова Кабінету Міністрів України від 27 лист. 2019 р. № 1074. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1074-2019-%D0%BF>.

5. Європейська хартія місцевого самоврядування. Рада Європи; Хартія, Міжнародний документ від 15.10.1985 р. URL: <https://cutt.ly/afxYwNn>.

6. Європейська хартія рівності жінок і чоловіків у житті місцевих громад. URL: https://www.auc.org.ua/sites/default/files/hartiya_ukr.pdf.

7. Європейська хартія щодо участі молоді у суспільно-політичному житті на місцевому і регіональному рівнях. URL: http://pzos.ucoz.ua/images/khartija_uchasti_molodi.pdf.

8. Конституція України: закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://cutt.ly/3fQqGJG>.

9. Концепція розвитку системи надання адміністративних послуг органами виконавчої влади: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 лют. 2006 р. № 90-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/29277890>.

10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.

11. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

12. Про адміністративні послуги: закон України від від 06 вер. 2012 р. № 5203-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>.

13. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

14. Про Державне бюро розслідувань : закон України від 12 листоп. 2015 р. № 794. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-19>.

15. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-XII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
16. Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення: закон України від 19 жовт. 2017 р. № 2168-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2168-19>.
17. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01 лип. 2010 р. № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
18. Про державну допомогу сім'ям з дітьми: Закон України від 22.03.2002 № 2811-XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-12>.
19. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: закон України від 23 черв. 2005 р. № 2713-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2713-15/page2>.
20. Про державну службу: закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
21. Про державну соціальну допомогу малозабезпеченим сім'ям: Закон України від 01.06.2000 № 1768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1768-14>.
22. Про дипломатичну службу: закон України від 20 верес. 2001 р. № 2728-III. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2728-14>.
23. Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: закон України від 22 лют. 2006 р. № 3460-IV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
24. Про добровільне об'єднання територіальних громад: закон України від 05 лют. 2015 р. № 157-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157>.
25. Про загальні засади молодіжної політики: Декларація від 15.12.1992 № 2859-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2859-12>.
26. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
27. Про запобігання корупції: закон України від 14 жовт. 2014 р. № 1700-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
28. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05 лют. 2015 р. № 156-VIII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/156>.
29. Про затвердження Державної програми забезпечення молоді житлом на 2013-2020 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 24.10.2012 № 967. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/967-2012-%D0%BF>.
30. Про затвердження Державної програми розвитку внутрішнього виробництва: Постанова Кабінету Міністрів України від 12.09.2011 № 1130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1130-2011-%D0%BF#Text>.
31. Про затвердження Державної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2020 року: постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2017. № 115. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF>.

32. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: постанова Кабінету Міністрів України від 05 сер. 2020 р. URL: <https://cutt.ly/NfxTV6j>.

33. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів надання адміністративних послуг: наказ Мінекономіки від 12 лип. 2007 р. № 219. URL: <https://cutt.ly/6aIDrnh>.

34. Про затвердження Положення про Державну міграційну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 20 серп. 2014 р. № 360. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-%D0%BF>.

35. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.

36. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовт. 2015 р. № 878. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.

37. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 12 лип. 2006 р. № 960. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>.

38. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні: Постанова Кабінету Міністрів України від 02 лютого 2011 р. № 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-2011-%D0%BF#Text>.

39. Про Збройні Сили України: закон України від 06 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

40. Про імміграцію: закон України від 07 черв. 2001 р. № 2491-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2491-14>.

41. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

42. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15>.

43. Про місцеве самоврядування в Україні : закон України від 21 трав. 1997 р. № 280/97-ВР. URL : <https://cutt.ly/ufQqDlb>.

44. Про національну безпеку України : проект Закону України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531.

45. Про оборону України : закон України від 06 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>.

46. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.

47. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>.

48. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вер. 2014 р. № 1678-VII. URL: <https://cutt.ly/CfxT13N>.

49. Про службу в органах місцевого самоврядування: закон України від 7 чер. 2001 р. № 2493-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.

50. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19>.

51. Про соціальну роботу з дітьми та молоддю: Закон України від 21.06.2001 № 2558-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2558-14>.

52. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України від 05.02.1993 № 2998-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>.

53. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квіт. 2014 р. № 333-р. URL: <https://cutt.ly/GfQwX8v>.

54. Про утворення Національної служби здоров'я України: постанова Кабінету Міністрів України від 27 груд. 2017 р. № 1101. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2017-%D0%BF>.

55. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: указ Президента України від 30 вер. 2019 року №722/2019. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/7222019-29825>.

Підручники:

1. Галузеве управління / наук.-ред. колегія: М. М. Іжа (співголова), В. Г. Бодров (співголова) та ін. 2011. 648 с.

2. Державна політика в соціогуманітарній сфері: підруч. / авт.. кол.: В. А. Скуратівський, В. П. Трощинський, П. К. Ситник та ін.; за заг. ред. В. А. Скуратівського, В. П. Трощинського. К. : НАДУ, 2010. 284 с.

3. Державне управління : підручник : у 2 т. / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк (голова), К. О. Ващенко (заст. голови), Ю. П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. К. ; Дніпропетровськ: НАДУ, 2013. Т. 2. 324 с.

4. Методологія державного управління / наук.-ред. колегія: Ю. П. Сурмін (співголова), П. І. Надолішній (співголова) та ін. 2011. 692 с.

5. Охорона громадського здоров'я: управлінські аспекти /Л. Жаліло, І. Солоненко, Б. Волос та ін. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. 140 с.

6. Публічне врядування / наук. ред. кол. : В. С. Загорський (голова), С. О. Телешун (співголова) та ін. ЛРІДУ НАДУ при Президентові України. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 630 с.

7. Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князев (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. 2011. 748 с.

8. Територіальне управління / наук.-ред. колегія : О. Ю. Амосов, О. С. Ігнатенко (співголова) та ін. Харків. : Магістр, 2011. 408 с.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали:

1. Активізація інвестиційного процесу в Україні: колективна монографія / [Т.В. Майорова, М.І. Диба, С.В. Онишко та ін.] ; за наук. ред. М.І. Диби, Т.В. Майорової. К. : КНЕУ, 2012. 472 с.
2. Актуальні проблеми соціальної політики України: навч. посіб. / За заг. ред. А.О. Ярошенко/ А.О. Ярошенко, Отрешко Н.Б., Л.А. Литва [та інш.] К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 222 с.
3. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посіб. / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. К.: Академвидав, 2010. 520 с.
4. Вавринчук М. П. Політологічні аспекти державного управління: навч. посіб. / М. П. Вавринчук. Хмельницький: Поліграфіст-2, 2012. 416 с.
5. Державна економічна політика регіонального розвитку: навчальний посібник / М. А. Латинін, О. Ю. Бобровська, Г. О. Дорошенко та ін. ; за заг. ред. проф. М. А. Латиніна, проф. В. Б. Родченка. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2016. 420 с.
6. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження: метод. рек./ уклад. : О. І. Кілієвич, В. В. Тертичка. К.: НАДУ, 2009. 88 с.
7. Державне та регіональне управління : навч. посібник / С. І. Архієреєв [та ін.] ; ред. С. І. Архієреєв ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків: Іванченко І. С., 2018. 127 с.
8. Державне управління : основи теорії, історія і практика: навч. посіб. / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Їжа, Г. І. Арабаджи // За заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. 394 с.
9. Крисюк С. В. Державне управління освітою: навч. посіб. для слухачів, асп., докторантів спец. «Державне управління освітою» / С. В. Крисюк. К.: НАДУ, 2009. 220 с.
10. Методика і технологія оцінювання діяльності загальноосвітнього навчального закладу: посібник / ав.: Ляшенко О. І., Лукіна Т. О., Булах І. Є., Мруга М.Р. Педагогічна думка, 2012. 160 с.
11. Паращенко Л.І. Теорія і технології формування моделі системи економічних механізмів управління загальною середньою освітою: посібник / Паращенко Л.І. К., 2014. 197 с.
12. Посібник із соціальної медицини та організації охорони здоров'я/ За ред. Ю.В. Вороненка. К.: «Здоров'я», 2002. 359 с.
13. Практичні рекомендації з питань формування спроможних територіальних громад / авт. кол.: С. М. Серьогін, Н. А. Липовська, В. М. Дрешпак [та ін.]. Вип. 1. Д.: ДРІДУ НАДУ, 2015. 32 с.
14. Публічна політика: навч. посіб. / Н. А. Липовська, І. В. Письменний. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2018. 104 с.

15. Публічне управління інвестиціями в умовах ринкових трансформацій: навч. посібник / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, А. Б. Кондрашихін. 2-ге вид., допов. Дніпро: ГРАНІ, 2018. 238 с.

16. Реалізація гендерної політики в управлінні освітою: навчально-методичний посібник / Н. Г. Протасова, Л. А. Гаєвська, Т. О. Лукіна, Ю. О. Молчанова, Л. І. Паращенко; за заг. ред. Протасової Н. Г. К., 2011. 180 с.

17. Ресурсний потенціал регіону: навч. посіб. / авт.-упоряд.: М. К. Орлатий, С. А. Романюк, І. О. Дегтярьова та ін. ; за заг. ред. М. К. Орлатого. К.: НАДУ, 2014. 724 с.

18. Розроблення публічної політики. практ. посіб. / уклад. А. О. Чемерис. К. : ТОВ «Софія», 2011. 128 с.

19. Савінова Н. А., Ярошенко А. О., Литва Л. А. Правове забезпечення соціальної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства. К.: Видавництво НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. 270 с.

Монографії та інші наукові видання:

1. Бобровська О. Ю., Крушельницька Т. А., Мунько А. Ю. Розробка методики оцінювання впливу децентралізації влади на формування інвестиційного профілю територій. *Аспекти публічного управління*. 2015. № 6. С. 47-57.

2. Ботвінов Р. Військова служба України як інститут публічної служби. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. Вип. 3 (34). С. 128-134.

3. Бюджетно-податкова політика України в умовах децентралізації: монографія / О. Ю. Бобровська, Т. А. Крушельницька, С. М. Серьогін [та ін.]; за заг. ред. О. Ю. Бобровської, Т. А. Крушельницької. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 164 с.

4. Гуманізація публічної служби в Україні: науково-практичні засади: кол. моногр. / С. М. Серьогін, Є. І. Бородин, Н. А. Липовська [та ін.]; за заг. ред. С. М. Серьогіна. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2015. 253 с.

5. Економічний націоналізм та соціальна справедливість. Збірник наукових статей. Київ, 1 лютого 2019 р. / Упор. Т. Бойко, Ю. Сиротюк, Б. Галайко, К. Денисов. К.: НАЦ «УССД», «Вид. Олег Філюк», 2019. 320 с.

6. Могилянко О. Формування публічної політики: теоретико- методологічні аспекти. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип. 4 (39). С. 22-26.

7. Мунько А. Ю. Децентралізація та стандартизація системи публічних послуг (на прикладі сфери охорони здоров'я). *Державне управління: удосконалення та розвиток*. Дніпро: ДДАЕУ, 2020. № 8. URL : <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1714>.

8. Мунько А. Ю. Зміни ціннісних орієнтирів у політичній сфері в контексті постіндустріального суспільства. *Теорія та практика державного управління*. Харків : Магістр, 2020. Вип. 1. С. 42-47.

9. Мунько А. Ю. Регіональні фонди розвитку як складова системи управління місцевими фінансами. *Державне управління та місцеве самоврядування*. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. Вип. 1 (28). С. 150-156.

10. Мунько А.Ю. Удосконалення системи формування та розподілу Державного фонду регіонального розвитку на основі досвіду ЄС. *Ефективність державного управління*. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. Вип. 40. С. 362-370.

11. Павленко І.А. Інноваційне підприємництво у трансформаційній економіці України: Монографія / І.А. Павленко. К. КНЕУ, 2007. 248 с.

12. Політична система і громадянське суспільство: європейські і українські реалії: Моногр. / За заг. ред. А. Кудряченка. К.: НІСД, 2007. 396 с.

13. Протасова Н. Г., Молчанова Ю. О., Науменко Р. А. Кадрове забезпечення освіти // Державна кадрова політика в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку: наук. доп. / авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю.П.Сурмін та ін.; за заг. ред. д-ра наук з держ. упр., проф. Ю.В.Ковбасюка, д-ра політ наук, проф. К.О.Ващенко, д-ра соц. наук, проф. Ю.П.Сурміна (кер. проекту). К.: НАДУ, 2012. С. 36-42.

14. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект: навч.-наук. видання / Н.Г.Протасова, В.І.Луговий, Т.О.Лукіна та ін.; за заг. ред. Протасової Н. Г. К.; Львів: НАДУ, 2012. 456 с.

15. Сидоренко Н. С. Удосконалення підходу до державного управління в сфері освіти України з урахуванням передового досвіду країн ЄС. *Держава та регіони*. 2020. № 2 (70). С. 139-143.

16. Слюсаренко О. М. Розвиток найвищого університетського потенціалу в умовах глобалізації : монографія. К.: Пріоритети, 2015. 384 с.

17. Трещов М. М. Макроекономічні ризики бюджетної політики України в умовах кризи. *Вісник післядипломної освіти*. Серія «Соціальні та поведінкові науки». Київ: ДЗВО «УМО», 2021. Вип. 16 (45). С. 253-266.

18. Управління якістю освіти: *досвід та інновації*: колективна монографія/ за заг. редакцією Л. Л. Сушенцевої, Л. М. Петренко, Н. В. Житник. Павлоград: ІМА-прес, 2018. С. 48-67.

19. Формування та реалізація інноваційної соціально орієнтованої моделі розвитку територій в Україні / О. Ю. Бобровська, Т. О. Савостенко, О. В. Каховська [та ін.]; за заг. ред. О. Ю. Бобровської, Т. О. Савостенко. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2016. 124 с.

20. Ченцов В. В. Механізми державного управління митною справою: монографія / В. В. Ченцов. Дніпропетровськ : АМСУ, 2012. 450 с.

21. Шевченко С. О. Аналіз поняттєво-категорійного апарату дослідження процесу гуманізації професійної підготовки публічних службовців. *Наукові праці*. Серія : Державне управління. Миколаїв : ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Вип. 252. Т 263. С. 184-190.

22. Шевченко С. О., Науменко Р. А. Перспективи державно-громадського оцінювання якості вищої освіти в Україні: правовий та практичний вимір. *Аналітика і влада*. К.: НАДУ, 2015. № 9. С. 216-222.

23. Filippova V., Shevchenko S., Pavlenko O., Ditsman K., Shkurat M. (2020). Cognitive modeling in the system of higher education. *Journal of Physical Education and Sport*. Vol 20, Art 430. Pp. 3176-3185.

24. Latynin M., Pastukh K, Tarasenko D., Shevchenko S., Munko A. Public administration in the economic sphere of Ukraine: strategic approach (2021). *Studies of applied economics*, Vol. 39, № 5.

25. Treschov M. World experience of local finances management. *Visegrad Journal on Human Rights*. Bratislava : Pan-European University Faculty of Law, 2018. Vol. 2, No. 1. Pp. 157-161.

26. Treshchov M., Munko A. Reshoring as a way of industrial breakthrough of Ukraine for sustainable development. Sustainable development of territories: challenges and opportunities: monograph / Bobrovska O. Yu., Krushelnyska T. A, Prokopenko L. L. [etc.]; ed. by O. Yu. Bobrovska. Published by International Center for Research, Education and Training. MTÜ. Tallinn, Estonia, 2021. С. 97-106.

Інформаційні ресурси:

1. Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Децентралізація влади в Україні. URL: <https://decentralization.gov.ua>.
3. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>.
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <https://agro.me.gov.ua>.
5. Міністерство внутрішніх справ України. URL: <https://mvs.gov.ua>.
6. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>.
7. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua>.
8. Міністерство культури та інформаційної політики України. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua>.
9. Міністерство оборони України. URL: mil.gov.ua.
10. Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua>.
11. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://moz.gov.ua>.
12. Міністерство розвитку громад та територій України. URL: <https://www.minregion.gov.ua>.
13. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://www.msp.gov.ua>.
14. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua>.
15. Національне агенство з питань державної служби України. URL: <http://www.nads.gov.ua>.
16. Президент України. URL: <http://www.prezident.gov.ua>.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ УСПІШНОСТІ З ДИСЦИПЛІНИ «РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ»

Для навчальної дисципліни «Регіональне управління» засобами діагностики знань (успішності навчання) виступають: лекційні, семінарські та практичні заняття, індивідуальна та самостійна робота, підсумковий контроль.

Загальна підсумкова оцінка з дисципліни складається з суми балів за результатами:

для денної форми навчання:

- поточного контролю (30 балів) – на підставі участі слухача у семінарських та практичних заняттях;
- індивідуальної роботи (15 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних індивідуальних завдань;
- самостійної роботи слухача (15 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних завдань за результатами опрацювання матеріалів, передбачених для самостійної роботи;
- підсумкового контролю (40 балів) – на підставі заліку/екзамену.

для заочної форми навчання:

- поточного контролю (20 балів) – на підставі участі слухача у семінарських та практичних заняттях;
- індивідуальної роботи (10 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних індивідуальних завдань;
- самостійної роботи слухача (30 балів) – на підставі виконання та захисту відповідних завдань за результатами опрацювання матеріалів, передбачених для самостійної роботи;
- підсумкового контролю (40 балів) – на підставі заліку/екзамену.

Критерії оцінювання аудиторної роботи здобувачів вищої освіти

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Високий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтуються на глибокому знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління.
4	Добрий рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними вадами. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтуються на знанні чинного законодавства, теорії, історії та практики публічного управління.

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
3	Достатній рівень компетентностей. Достатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками
2	Недостатній рівень компетентностей. Питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань, передбачених планом заняття, виконані, деякі види завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення
1	Мінімальний рівень компетентностей. Здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни й поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Незадовільний рівень компетентностей. Відсутність на занятті

За самостійну та індивідуальну роботу здобувач вищої освіти отримує бали після виконання відповідних завдань, які оцінюються згідно з їх складністю та визначаються викладачем.

До індивідуальних завдань належать такі: підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.

Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти денної форми навчання

БАЛИ	ВИД ЗАВДАННЯ
15	<i>Індивідуальна робота:</i> підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.
15	Самостійна робота: тестування, опитування тощо

Критерії оцінювання самостійної та індивідуальної роботи здобувачів вищої освіти заочної форми навчання

БАЛИ	ВИД ЗАВДАННЯ
10	<i>Індивідуальна робота:</i> підготовка рефератів, есе, виконання розрахункових, графічних робіт, оформлення звітів, аналіз практичних ситуацій, підготовка реферативних матеріалів із фахових публікацій, власні до слідження до конференцій, участь в олімпіадах тощо.
30	Самостійна робота: тестування, опитування тощо

За додаткову індивідуальну роботу, яка сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни нараховувати заохочувальні бали (підготовка конкурсної роботи, публікація статті, тез доповідей на конференціях, круглих столах, наукових семінарах, участь в олімпіадах, вікторинах тощо; творчі та спортивні здобутки). При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за індивідуальну роботу не повинна перевищувати максимально допустиму.

Незалежно від кількості набраних балів під час аудиторної роботи всі здобувачі вищої освіти виходять на підсумковий контроль.

Форма підсумкового контролю успішності навчання

Підсумковий контроль – це перевірка рівня засвоєння знань, навичок, вмінь та інших компетентностей за певний період навчання (навчальний семестр, навчальний рік). Максимальна кількість балів з підсумкового контролю становить **40 балів**.

Оцінювання компетентності здобувача вищої освіти під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями.

Критерії оцінки знань з дисциплін кафедри для підсумкового контролю (залік/екзамен)

1. Виконання теоретичної частини завдання – max 20 балів.

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Теоретичне питання розкрито повно та ґрунтовно, з використанням не тільки обов'язкової, а й додаткової літератури
14 – 17	Теоретичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Обов'язкова література опрацьована не в повному обсязі
10 – 13	Сутність питання визначено правильно, але розкрито неповністю, допущені деякі помилки. Обсяг обов'язкової літератури використаний частково
7 – 9	Сутність питання визначено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Опрацьовано лише 2 – 3 джерела обов'язкової літератури
3 – 6	Сутність питання розкрито недостатньо, поверхово, не розкрито більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Обов'язкова література не опрацьована
0 – 2	Сутність питання не розкрито взагалі. Поверхово розкрито лише окремі положення питання. Допущені суттєві помилки, що значно вплинуло на загальне розуміння проблеми

2. Виконання практичної частини завдання – max 20 балів.

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
18 – 20	Практичне питання вирішено повністю. Зроблено достатньо повний висновок
14 – 17	Практичне питання в цілому розкрито, однак допущені деякі неточності. Поверхово зроблений висновок
10 – 13	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито неповністю. Допущені незначні помилки. Висновок зроблений частково
5 – 9	Практичне питання вирішено правильно, але розкрито частково, допущені суттєві помилки в термінології, без впливу на загальне розуміння питання. Висновок не сформульовано
1 – 4	Практичне питання розкрито недостатньо, поверхово, не визначено більшість його окремих положень, допущені грубі помилки, що вплинули на загальне розуміння проблеми. Висновок не зроблено
0	Практичне питання не розв'язане

Загальні критерії оцінювання успішності з навчальної дисципліни

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS	Пояснення
90–100	Відмінно	A	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний у повному обсязі
83–89	Добре	B	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний у повному обсязі, під час відповіді допущені незначна кількість несуттєвих помилок
75–82		C	Теоретичний зміст навчальних дисциплін переважно засвоєний; в основному матеріал викладений правильно з певною кількістю значних помилок
68–74	Задовільно	D	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру у розумінні курсу
60–67		E	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний частково, але задовольняє мінімальному обсягу знань
35–59	Незадовільно	FX	Теоретичний зміст навчальних дисциплін засвоєний частково з істотними прогалинами
1–34		F	Теоретичний зміст навчальних дисциплін не засвоєний

При оцінюванні екзамену підсумкова оцінка виставляється за 100-бальною шкалою, як середнє арифметичне балів, отриманих за кожне завдання (питання) комплексного екзамену, яка потім переводиться у національну оцінку за п'ятибальною шкалою та шкалу ECTS.

Для нотаток

Навчальне видання

РЕГІОНАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

*Методичні рекомендації
для підготовки до семінарських і практичних занять*

**(для здобувачів першого рівня вищої освіти
зі спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»)**

Підп. до друку 06.10.2022. Формат 60x84/16. Друк – RISO.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 3,27. Обл.-вид. арк. 3,5.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ 49005, м.
Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 756-46-41
Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018